

İLİM YOLUNDA AHLÂK VE SORUMLULUK

a. Dünyanın Geçiciliği

قَالَ لِي جِبْرِيلُ: يَا مُحَمَّدُ عِشْ مَا شِئْتَ فَإِنَّكَ مَيِّتٌ
وَأَحِبُّ مَنْ أَحَبَبْتَ فَإِنَّكَ مُفَارِقُهُ وَاعْمَلْ مَا
شِئْتَ فَإِنَّكَ مُلَاقِيهِ

Cebraail *aleyhisselam* diyor ki: *Ya Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem.*

‘İş mâ şî’te feinneke meyyitün. Ve’hbib men ehbebbe fe-inneke müfârikuhû. Va’mel mâ şî’te feinneke mülâkîhi.

Dün okumuştuk ama bunu bugün yine tekrar okuyacağız. Bu hepimize güzel bir derstir. Ne kadar yaşarsan yaşa. En nihayet ölüm var. Neyi seversen sev. Mutlaka sevdiğinden bir gün gelip ayrılacaksın. Ona göre davran. Nasıl amel edersen et. İyi veya kötü. İyi bil ki onlarla teczi olunacaksın. İyiyse cennet, kötüyse cehennem. Allah affetsin cümlemizi. İyi ameller nasip etsin cümlemize.

buyuruyor:

ثَلَاثَةُ نَفَرٍ يُظْلَمُ اللَّهُ تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا
ظِلُّهُ الْمُتَوَضِّئُ فِي الْمَكَارِهِ وَالْمَاشِي إِلَى الْمَسَاجِدِ
فِي الظُّلَمِ وَمُطْعِمُ الْجَائِعِ

Selâsetü neferin yüzıllühümüllâhu tahte zılli arşihî. Üç insan var ki Cenâb-ı Hak, üç sınıf yani, üç sınıf insan var ki, Cenâb-ı Hak bunları yevm-i kıyamette, hiç gölgelerin bulunmadığı bir günde, arşının gölgesinde gölgelendirecek.

Birisi, "*el-mutavaddiu fi'l-mekârihi.*" Soğuk havalarda abdestini güzel alır. "*Ve'l-mâşî ile'l-mesâcid fi'z-zulem.*" Şimdikiler gibi aydınlık yoktu o zaman tabi karanlık gecelerde camilere devam edenler. Üçüncüsü de "*ve mut'ımü'l-câi'i.*" Açları doyuranlar. Açları doyuranlar bir, karanlıkta camilere gidenler iki, soğuk havalarda güzel abdest alanlar üç. Bunları Cenâb-ı Hak kıyamet günde hiç gölgelerin bulunmadığı bir anda arşının gölgelerini de gölgelendirecek.

İbrahim Aleyhisselam'a sormuşlar.

لِأَيِّ شَيْءٍ اتَّخَذَكَ اللَّهُ خَلِيلًا بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ: اخْتَرْتُ
أَمْرَ اللَّهِ تَعَالَى عَلَى أَمْرِ غَيْرِهِ وَمَا اهْتَمَمْتُ لِمَا
تَكْفُلَ اللَّهُ لِي. وَمَا تَعَشَّيْتُ وَمَا تَغَذَّيْتُ إِلَّا مَعَ
الْعَبْدِ

"Li-eyyi şey'in ittehzekallahu halilen." Seni neden Allah dost edindi?

Halil, Halilullah diyoruz ya İbrahim aleyhisselam'a. İbrahim Halilullah. Allah'ın dostu diye. Seni neden Allah dost edindi, diye sormuşlar. demiş ki:

"Bi-selâseti eşyâ." Üç şeyden dolayı.

Birisi. "Ehtertü emrallahi teâlâ alâ emri gayrihî" Bir kere Allahu Teâlâ'nın emrini tuttum başka emirlerin üstünde. Kim olursa olsun hiç kimsenin emrini dinlemedim. Allah'ın emri. Ezan okunuyor. Allah'ın emri geldi. Şöyle iş var, böyle iş var. Hiçbirisine şey yapmadım. Bıraktım. Allah'ın emrine gittim.

İkincisi. "Ve mâ'htememtü limâ tekeffellâhu lî." Allah'ın Teâlâ'nın rızkımı tekeffül etmiştir benim. Onun

için hiç kaygı çekmedim ki. Ne olursa olsun verecek Allah benim rızkımı. İki.

Üçüncüsü."Ve mâ te'aşşeytü ve mâ tegazzeytü illâ mâ abdeh" Ne akşam ne de sabah. Yalnız ekmek yemedim. İlla misafirle yedim.

Şöyle bir şeyisini de duymuşum, hoşuma gider. Tekrarlamakta fayda vardır inşaallah. Bir gavurcağız gelmiş, misafir. Bekliyor İbrahim aleyhisselam da misafir gelsin diyerekten. Gavur rast gelmiş. Demiş müslüman ol da misafir ol bu akşam bana demiş. Olmam demiş. Çekilmiş gitmiş. Cenâb-ı Hak demiş ki, ya İbrahim o gavura ben bu kadar seneden beri ekmek veriyorum da Müslüman olmadın diyerekten ekmeğini kesme demiş. Sen bir evinde ekmek vereceksin de demiş. Hem müslümanlığı şart koştun. Koşmuş arkasından yakalamış gavuru. Gel demiş. Allah'tan bana şey geldi senin hakkında. Gel. Demiş senin ne güzel Rabbin var demiş. Benim gibi bir gavurun şeysi için sana vahiy geliyor ha. Öyleyse ben müslüman oldum demiş.

b. Zikir, Sohbet, Hikmet

وَقَالَ بَعْضُ الْحُكَمَاءِ ثَلَاثَةُ أَشْيَاءٍ تُفَرِّجُ الْغُصَصَ

ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى وَلِقَاءُ أَوْلِيَاءِهِ وَكَلَامُ الْحُكَمَاءِ

Ve kâle ba'du'l-hükemâ selâsetü eşyâ tüferracü'l-gusasa." Üç şey var. Üç şey vardır ki, gussaları giderir. Gussa oluyor ya insan, nedir bu gam gussa sende diye bazı insanın belli olur halinden. Mesela, Hazreti İbn Abbâs itikafta yanına birisi gelmiş. Onun yüzünden anlamış, ne bu senin dediğin gussa demiş. Bir keder var insanın yüzünden belli oluyor insanın. Kederli insanların yüzü, kederini söyler. Gözyaşları insanın içinin tercümanıdır. Sözler de öyle. Şimdi bu üç şey var, insandaki gussaları giderirmiş. Kurtarıyor onlardan. Birisi zikrullah-i Teâlâ. Allah Teâlâ'nın zikri, ne olursa olsun insanın gussalarını dağıtır. Filipin, Filipin denilen memleketler varmış. Bu memleketlerden bir profesör geldi. Türkçe bilmiyor tabi ama İngilizce konuşuyor. İngilizce bilenler var yanımızda. Sıra nasıl oldu da sorduk. Şey

hocası, doktor kendisi, sinir doktoruymuş. Dedi ki birisi, insan bu sinirleri gidermek için ne lazım? dedi. Eliyle tesbihi işaret etti, tesbih çekmek lazım dedi. Müslüman olan. Filipinler de müslüman doktor, Amerika'da çalışıyormuş. Memleketine giderken de buraya uğramış. Biz de bir misafir oldu, çayımızı içti. O arada soruldu kendisine, bu sinire ne çare var sizde? Tesbih dedi. Müslüman adam. Bize ondan da şey verdi. Memleketleri hakkında malumat verdi. Bu Filipin denilen memlekette eskiden müslümanlarla doluymuş. Sonra müslümanlar bir vakit tembel olmuşlar, uyumuşlar derken İspanyolların eline geçmiş, Portekizlerin eline geçmiş, Fransızların eline geçmiş. Şimdi bilmem kimin elindeymiş. O koca ülke de ne kadar adam varsa hep müslümanken 13 milyona inmiş müslümanın sayısı. 13 milyona inmiş müslümanın sayısı. İdareci berbattı. İdareci ne tarafa çekerse insanlar o tarafa gidiyor işte. Ne diyeceğim?

Onun için insan Allah başımıza iyi idareciler nasip etsin ki, gerisi, öndekine bir şey yapmıyor Fakat geriye doğru olan nesil elden gidiyor sırayla. Birisi zikrullah. Ama insan gussaları bitsin diye Allah demez de, Allah demeyi vazife sayar. Sabah da akşam da ne kadar dediyse der Allah. Hiç olmazsa yüzden aşağı kalmamak şartı ile her müslüman her gün yüz defa Allah, yüz defa Lâ ilâhe illallâh, yüz defa salavât-ı şerîfe, yüz defa da istiğfar etmeli. Yüzde Kulhuvalah okuyabilirse ne mutlu ona! İki. Birincisi zikrullah.

İkincisi. “*Ve likâu evliyâi.*” Allah'ın velilerine rast gelmek. Onlara mülaki olmak. Onlarla oturup kalkmak. İki.

Üçüncüsü de “*Kelâmü'l-hükemâ.*” Hikmet sahibi olan kelimeleri okumak. Şair sözleri derler bunlara. Şairlerin sözleri de hikmetle doludur bunlar. Kur'an'da bulamadığınız bazı şeyleri şuaranın şiirlerinde arayın. Şuara hükema olurlar yani. Hakim söz, güzel söz söylemek, bilmek kolay bir iş değil.

Güzel söz söylemek için çok okumak lazım. Çok okununca bir şeylerle sahip oluyorlar da hikmet sahibi diyorlar. Hasan-ı Basrî Hazretleri de diyor ki:

مَنْ لَا أَدَبَ لَهُ لَا عِلْمَ لَهُ وَمَنْ لَا صَبْرَ لَهُ لَا دِينَ لَهُ
وَمَنْ لَا وَرَعَ لَهُ لَا زُفَى لَهُ

"Men lâ edebe lehû lâ ilme lehû." Edebi olmayan adamın ilmi olmaz. Çenesi olur başka. Çeneden fayda olmaz. "Men lâ edebe lehû lâ ilme lehû." Edebi olmayanın ilmi para etmez yani. Diyor, diyeceksin ki bak ne kadar bilgi var işte. Ama çeneden ibaret bir fayda etmez. Biz kaç yüz senelerden beri hep dinler, dururuz hepimiz için. Fakat niçin ileriye doğru gitmiyoruz da geriye doğru gidiyoruz? Bir ilerleyiş yok. Hep geriye doğru gidiyoruz, bak hep ihtiyarlar camiye gelir. Gençler hiç gelmez. Dinliyorlar ama fayda etmiyor.

"Ve men lâ sabera lehû lâ dîne lehû." Sabır olmayanın da din yoktur. Ne diyeceksin buna? "Ve men lâ sabera lehû lâ dîne lehû." Sabırlı olmayanın da dini

olmaz. Oruç için sabır lazım. Sabır olmasa tutamazsın. Namazda için sabır lazım. Para verecen sabır lazım. Hepsinin altı sabıra bağlanıyor. Sabır olmayanın dini olmaz. Hasan-ı Basrî Hazretleri diyor.

"Ve men lâ vera'a lehû lâ zülfe lehû."

Verâ denilen korku. İttikâ. İttikanın üstü bu verâ. İttikası olmayanın da Allah'a yakınlığı olmaz. İttikâ. Allah'tan korkma. Havf u haşyet yani. Verâ da diyorlar ona. Onun için vera o korku olmazsa insanda, işin başı da orada. O Allah korkusu insanda olmazsa, onda da yakınlık denilen devlet olmaz.

c. İlim Yolcusuna Nasihat

Şimdi bak.

رَوَى أَنَّ رَجُلًا خَرَجَ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَى طَلَبِ
الْعِلْمِ فَبَلَغَ ذَلِكَ نَبِيُّهُمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِ فَاتَاهُ فَقَالَ لَهُ يَا
فَتَى إِنِّي أَعْظُكَ بِثَلَاثِ خِصَالٍ فِيهَا عِلْمُ الْأَوَّلِينَ
وَالْآخِرِينَ خِفِ اللَّهَ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَأَمْسِكْ

لِسَانَكَ عَنِ الْخَلْقِ لَا تَذْكُرْهُمْ إِلَّا بِالْخَيْرِ وَأَنْظُرْ
خُبْرَكَ الَّذِي تَأْكُلُهُ حَتَّى يَكُونَ مِنَ الْحَالِلِ فَاْمْتَنَعَ
الْفَتَى عَنِ الْخُرُوجِ

"Ruviye enne racülen harace min benî İsrâîle ilâ talebi'l-ilmî." Bu Ben-i İsrail zamanında bir adamcağız tahsil-i ilme çıkmış. Tahsil-i ilme çıkmış. Çıkmış.

"Febeleğa zâlike nebiyyehüm." Bu, o zamanın peygamberinin kulağına gitmiş. Filan adam, tahsil-i ilmi için işte gidiyor bir yere.

Buna "Febe'ase ileyhi." adam yollamış, gelsin buraya diyerekten.

"Fe etahu." bu delikanlı da gelmiş.

"Fe-kale lehû." O zamanın peygamberi olan zat, ona diyor ki,

"Yâ fetâ." ey delikanlı, innî e'ûzüke biselâsi hısalin." Ben sana üç şeyle nasihat edeceğim.

Ki, "Fîhâ ilmü'l-evvelîne ve'l-âhirîne." Onun içinde ilmi evvelin ve ahirin vardır. Bu nasihatlerimi al da öyle git, gittiğin yere. Buyur dedi.

"Hafillâhi fi's-sirri ve'l-alâniyye."

Gizli de aşikâr da Allah'tan korkucu olur. Allah her yerde adamı görür. Gizli olmakla yaptığın yanına kâr kalmaz. Gizli olarak yaptığın yanına kâr kalmaz. Onu Allah görür. Ona göre davran. Bir.

"Vemsik lisâneke ani'l halkı lâ te-zkürhüm illâ bi'l-hayri." Ya bu çok güzel söz. Bunu hepimiz kulağımıza koyalım. Dilini tut. Halkın hiçbir şeyi hakkında kötü şey söyleme. Halktan gördüğün kötü şeylerin hiçbirini söyleme. *"Vemsik lisâneke ani'l halkı lâ tezkürhüm illâ bi'l-hayrin."* Ancak hayırla konuş. Dün nasıldı?

Daha iyiydi bugün. Her zaman bu dünyanın iyisi de var, kötüsü de var. Hiçbir zaman kötüsüz kalmamış dünya. Âdem aleyhisselam'ın çocukları dünyaya gelmiş. Kimse yok ortada. Onlar da birbirini öldürmüşler nihayetinde. İşte ilk fitne oradan çıkmış. Olur. Onun için senin hayırları gör yani, hayırları söyle. Katiyyen, aa bitti artık dünyanın işi. Nerede da kıyamet kopacak, gidiyoruz. Yok bizim bunlara. Hayırları söyle. Ama çok

fena. Allah affetsin. Şimdi duyuyoruz. Şu Allah muhafaza etsin yani.

O da diyor ki, hükemanın sözünü dinleyin dedi. Hakim adamların sözü. Fakat bugün böyle söz söylemek kabiliyetine hayız olan insanların ağzından çıkan çirkin laflara insan hayret ediyor. Müslüman olur da. Müslüman ister ol, ister olma. Müslümanlık şart da değil. İnsan olaraktan bir insanın diğer insanın hakkı aleyhinde, diğer insanın aleyhinde onu böyle rezil edercesine, ırzına, efendinin şahsiyetine, şerefine haleldar edecek şekilde çirkin söz söylemek hiçbir insana yakışmaz. İster müslüman ol, ister gavur ol. İnsanlığa yakışmaz yani. Nasıl insansın sen? Seni böyle birisi rezil etse, sen buna razı oluyor musun?

Olmuyorsun. Olmadığın halde başka insana nasıl tatbik ediyorsun bunu? Halbuki bugün bu çok revaçta olan bir şey. Bir insan diğerini lekelemek için elinden gelen her hüneri yapmaktan çekinmiyor. Halbuki bak ne kadar güzel. Sen ancak hatasız insan oluyor mu?

Hepimizde binbir arasak, hepsimizde binbir çeşit kusur çıkar. E bunların iyisi yok mu içinde. İyisi de var ama sen kötülerini bırak. İyisini söyle. Onun için İmâm-ı Âzam'ın güzel bir nasihatı. Bir adamı meyhaneye girerken gördün. Demek ki bunun vaktinde her günde gidiyor o meyhane yerine. Demek ki bu adam ayyaştır, içiyor miçiyor. De ki ona, bu adamın orada alacağı var da o alacağını almaya girmiştir de geç işte. Onu içki içiyor diyeceğine, tevil et. Ama içiyorsa bana ne.

"Ve'n-zur hubzekellezî te'küluhû hattâ yekûne mine'l halâli." Bir de, ekmeğine dikkat et ki yediğin ekmek helalden olsun. Çok acı şey. Şimdi bizim bir dükkan yok mu diyorlar, içki satmasın. Her dükkan içki satıyor. İçkinin haram olmadığını bilmeyen kimse yoktur. Olur mu, imkanı mı var? Onu ister sen şişede sat, ister açık sat, ister iç. On kişi bir içkiden dolayı cehennemi boylayacak. İçkiyi hamalın arkasında kaldıran da mesul. Biliyorsun ki küpü

vermişler, şarap küpü. Diyor ki sana 5 lira vereceğim, al bunu şuradan şuraya götür. Bunu götüren hamal da mesul. Onu bile götürmek caiz değil. Oradan aldığın para caiz değil. Lafla olmuyor yani. Binâenaleyh içki satmak suretiyle doğru adamın dükkanında başka şeyler de var tabi. Bunları satarken helalini haramını karıştırıyor. O bir damla haram, bütün helalları mahveder. Çünkü bir kuyu var, suyu tertemiz. Bir damla pislik gitti mi içine bütün kuyunun suyunu boşaltmak lazım geliyor. Kuyunun suyu bozuldu. Kazanın olursa, bir fare düşse kazanın içerisine, farzet ki bir yağ kazanı, doldurdun küpü yağla dolu. Geldi de bir fare düştü içine onun, bütün kazanın suyunu, yağını atmak lazım. Yahut camiye kandillere vereceğiz, şimdi kandil de yok camilerde. Vereceğiz sabunculara. Olmayız inşaallah. Mesul olursak berbat bir iş.

"Ve'n-zur hubzekellezî. Şimdi o peygamberin, o çocuğa nasihatı. Sen tahsil-i ilme gideceksin ama şu benim

sözlerimi dinle de öyle git dedi. Şimdi birisi dedi, Allah'tan kork. İkincisi dilini tut. Kimsenin aleyhinde konuşma, hayır söyle. Ve bir de lokmana bak. Lokmana bak da helal ye.

"Femtene'a'l-fetâ ani'l-hurûci."

Delikanlı, ben dedi artık vazgeçtim dedi. Bu üç şey yetti bana. Gidip de başka ne şey öğreneceğim zaten. Öğreneceklerim bunlardı, dedi. Bunları da öğrendim. Daha ben gitmem dedim.

d. İlim, Amelsiz Fayda Vermez

Yine bir rivayet olunuyor.

وَرُوي أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ جَمَعَ ثَمَانِينَ
تَابُوتًا مِنَ الْعِلْمِ وَلَمْ يَنْتَفِعْ بِعِلْمِهِ فَأَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى
إِلَى نَبِيِّهِمْ أَنْ قُلْ لِهَذَا الْجَامِعِ لَوْ جَمَعْتَ كَثِيرًا مِنَ
الْعِلْمِ لَمْ يَنْفَعَكَ إِلَّا أَنْ تَعْمَلَ بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ لَا تُحِبُّ
الدُّنْيَا فَلَيْسَتْ بِدَارِ الْمُؤْمِنِينَ وَلَا تُصَاحِبُ
الشَّيْطَانَ فَلَيْسَ بِرَفِيقِ الْمُؤْمِنِينَ وَلَا تَوُذِّ بِأَحَدٍ
فَلَيْسَ بِحِرْفَةِ الْمُؤْمِنِينَ

"Ve ruviye enne racülen min benî

isrâile cema'a semânîne tâbûten mine'l-ilmî." O devirde bir adam, âlim bir adam, seksen sandık kitap toplamış. Seksen sandık. Kitap, âlim lazım oldukça alıyor. Ama, *"Ve lem yentefî' bi-ilmihî."* Fakat bu ilim ona hiç fayda vermemiş. Seksen sandık kitap var. Bizim gibi.

"Fe evhallâhu teâlâ ilâ nebiyyihim." Cenâb-ı Hak o zamanki Peygambere vahiy ediyor.

"Kul li-hâze'l-câmi'i" O kitapları toplayan hocaya söyle.

'Lev cema'te kesîran mine'l-ilmî lem yenfa'ke." Sen daha ne kadar böyle kitap toplasan, ilim toplasan, sana fayda etmez.

"İlla en ta'mele bi selâseti eşyâ." Üç şeyle amel etmedikçe, bu üçler bunlar da, üç şeyle amel etmedikçe, o kadar bilgin sana fayda vermez. Ne kadar bilersen bil. Bir.

"La tuhibbü'd-dünya fe-leyset bi-dâri'l-mü'minîne." Dünyayı sevme çünkü o müminlerin karargahı değil. Hepimiz yolcu. Hiç yolcu trene binmişsin, hacıya

gidiyorsun mesela buradan, yolculuk var. Hiç kimse yollarda eğlenmiyor. Herkes bir an evvel gideceği yere gidelim diyor. Biz de ahiretin yolcusuyuz yani. Ama kimisi bir senede gidiyor, kimisi on senede gidiyor, kimisi elli senede gidiyor, kimisi yüz senede gidiyor. Ama gidiş oraya.

"Feleyset bi-dâri'l-mü'minîn." Sen dünyayı sevme. Çünkü dünya mü'minlerin karargahı değildir.

"Ve lâ tusâhibü's-şeytân." Şeytanla arkadaş olma.

"Fe-leyse bi-refîki'l-mü'minîne." Şeytan arkadaşlığa yakışmaz. Müminlerin arkadaş olmaya yakışmaz. Hem şeytanın sözünü dinleme diyerekten.

"Ve lâ tü'zi bi-ehadin." Bu da hoş. *"Ve lâ tü'zi bi-ehadin."* Hiç kimseye sakın eza etme.

"Fe-leyse bi-hırfeti'l-mü'minin." Çünkü kimseye eziyet etmek müminlerin şiarından değildir. Mümin daima başta ne dedi?

İman iki şeyledir. Birisi Allah'a

kulluk, birisi de mahlukuna şefkat ile dir. İman bununla tamam olur. Allah'a kulluk, mahlukuna şefkat. İlk ders bu. Allah'ın kuluna iyilik edeceğimiz yerde eza edersek iman zedelenir.

Geçen tayyare düşmüş diyorlar. Neden? Bir parçası bu tayyaradaki vardır ya parçalar. Ama bir tanesi bozuluyor, bir tanesi bozulunca hepsi muattar, küüüüt aşağıya. Neden?

Canım işte namaz var, oruç var, her şey var ama eziyet var. Eziyet oldu mu parçanın birisi kırıldı demektir işte. Bu kırılan parça adamı yuvarlıyor aşağıya. Güvenmeye gelmiyor. Onun için bu nasihatler çok güzel.

"La tuhibbü'd-dünya feleyset bi-dâri'l-mü'minîne." Dünyayı sevme.

Ee, sevmeyelim mi dünyayı içinde oturuyoruz ya yiyeceğiz, içeceğiz, giyeceğiz, barınacağız. Ee, bunlar ihtiyaç. Sevme o değil. Sevme ibadeti bırakaraktan, Allah'a emirlerini bırakaraktan dünyaya sarılır, gece gündüz çalış da babam çalış. Ama ezan

okunur, duymaz. Sabah olur, gelmez. Yatsıya gelmez. Cumaya gelmez. Şimdi gelmiş. Allah Allah. İkincisi şeytana uyma. Ezan okunduğu vakitte camine git. Der ki sen şimdi para kazanmak zamanı, gençlik bir daha ele geçmez, hadi de bakalım diyen, bu şeytanın lafları bunlar. Onun için daima ibadette gidip şeytanın arkasına durma, kimseye de eziyet etmemek, o da güzel bir şey. İnsanın bazen hılkat itibarıyla.

Mehmet Zahid KOTKU

[Bütün Mehmed Zahid KOTKU/ Hadis](#)

[Derslerine PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
KÜRSÜ